

JEAN DE LA FONTAINE (1621-1695)

Za přiznání dlo francouzského klasicismu jsou považovány **Bajky** (1668-94), které psal Jean de La Fontaine. V příbězích zvířát nadaných lidskými vlastnostmi satiricky zobrazil pokrytectví, lstivost, intriky, královskou samolibost, dvoji loket při vyměňování spravedlnosti – zkrátka nemrav, panujících u dvora.

[...] Než dorazila v polovině sedmáctého století k La Fontainovi, vykonala bajka nesmírně dlouhou cestu. Ta ve své literární podobě začíná už v pradávných sumerských a babylonských klínových textech, vyskytuje se v bibli, předchází do starého Řecka, velmi plodnou lhaní je jí Indie, prochází pochopitelně Římem, nepřesává existovat ani ve středověku, aby se znovu rozvířila s kulturní humanistické vzdálenosti za renesance. Jejím nejvýraznějším představitelem je Ezop, otrok žijící v 6. stol. před naším letopočtem [...]. Ezopovy bajky jsou daleko nejspíšejším zdrojem pro La Fontaina, zejména pro první šest knih bajek. Vedle něho čerpal i z dalších bajkařů, jako byli na příklad latinsky píšící Řek Phaedrus (první půle 1. stol. n. l.), či řecky píšící Říman Babrius (2. stol. n. l.) a jako byl pochopitelně indický Bidpai, který výrazně ovlivnil druhou polovinu Bajek, tedy knihu sedmou až dvanáctou. [...] La Fontaine byl jediným básníkem ľudvíkovské doby, který se nechal pozdvihnout kritický hlas [...].

Na miniaturním prostoru dokázal sobě i čtenářům, že je schopen vytvořit komedii nebo drama, že dokáže napsat elegii či satiru, zkrátka že ovládá typické formy klasické literatury. A vsakutku, podíváme-li se blíže na La Fontainovy Bajky, poznáme, že jsou to v podstatě povídky a dramata. [...] [...] Hledá nejnomanitější formy, volí různé postupy, umně graduje děj, často používá dialogu, mění tón, vládne dokonale metáforou, používá náznaků, nebojí se vtipu a ostřejšího slova. [...] Používá různého metra, které je ve shodě s charakterem vyprávění, střídá tradiční alexandrinu a osmislabíchné verše s verši kratšími a údernějšími. Dovede využít i rytmu a neobyčejně účinné instrumentální rýmové zakončení, které je pak pevným svorníkem oněch rafinovaných literárních architektur. [...] La Fontaine čerpá svou zásobu z nejrůznějších jazykových oblastí, od archaické mluvy přes výrazy technické až k jazyku lidovému, nářečnickému a k vědomým neologismům. Nikde se neuchyluje k násilnostem a jeho slovní alchymie působí v úhrnu přirozeně a samozřejmě.

Bajky

VLK A JEHNĚ

Nejlepší pravda je ta, kterou silnější má.

Toho si naše bajka všímá.

Jehně šlo žízeň uhasit

k potoku, kde se voda čerá.

Přšel i lačný vlk, který sem před večerí
byl zahnan hladem, jenž mu nepřál klid.

„Kde vzal os odvahy, že kalíš moje pítí?“

„Tve vlk a zrak mu zlostí svítí.“

„Tvou drzost potrestat je věru na čase!“

„Kež veličenstvo jen,“ jehňátko leká se,

„nehálí v zlobu jasně čelo.

Raději by si všimnout mělo,
že skromně hasím žízeň svou

jen vodou tou,

jež o dvacet stop níže plyne,

takže já nikterak, jak dá se uhádnout,
nemohu kaliti vám proud.“

„A přece kalíš jej. Znáš také věci jiné:
tvé loňské pomluvy,“ pravil vlk rozlícen.

„Já, Sire, nebylo na světě před rokem,
vždyť maminka mě ještě pořád kojí.“

„Tedy to byli bratři tvoji!“

„Jsem samo jen.“

„Přibuzný byl to snad.

Nenecháte mě na pokoji

vy, psi, hlídači vašich stád.

Každý to ví. Proto mstím vaši pýchou!“

Nato náš vlk jehňátko chyt

a v lese je pak sežral v tichu

bez jakýchkoli formalit.

192

STÁŘEC A OSEL

Jel stárec na oslu a blízko cesty hned

zřel svěží louku, samý květ.

Své zvíře pouští tam a šedivec náš hravý

s nadšením skáče do té trávy,

dovádí, zpívá, tiší hlad

a válí se v ní a je rád,

že spást zde může místo celé.

Tu stárec spatří nepřítel:

„Teď rychle třeba uprchnout.“ –

„Pročpak?“ odpoví trávožrout.

„Budu snad na hřbetě mít proto dvojí tíž?“ –

„To ne,“ děl starý pán a chystal se jít pryč.

„Co na tom,“ osel děl, „změní-li se můj pán?“

Já se chci pást. Vy zmizte v stráni.

Nepřítelem jsou všichni páni.

Dost jasně to snad povídám.“

193